DOI: https://doi.org/10.54937/ssf.2022.21.3.50-58

Preventívne aktivity v materských školách

Preventive Activities in Kindergartens

Monika Homolová

Abstract

The article focuses on prevention and preventive activities in preschool age and also shows the findings of a survey dealing with the issue of preventive activities from the perspective of teachers of Slovak kindergartens. These are survey findings carried out in the form of a questionnaire with one open question and five closed ones. The results were evaluated differently. We used absolute and relative abundance in the open question. The closed questions respondents answered using the Likert range of options. At the end of the article, we evaluated the overall results of the survey and drew conclusions and recommendations.

Keywords: Pre-school age. Prevention. Preventive activity. Kindergarten.

Úvod

Počas života človek prichádza do kontaktu s množstvom ľudí. S niektorými si vytvorí hlbšie osobné vzťahy, s inými formálne. Učitelia a deti prichádzajú do vzájomného kontaktu a vytvárajú formálne alebo funkčné vzťahy, ktoré ovplyvňujú spoločný život v triede a jej klímu. V prípade ich ohrozenia podľa Kováčovej (2021) vzniká priestor pre vytváranie podmienok k vzniku sociálno-patologických vzťahov s dôsledkom možného narušenia sociálnych kontaktov medzi členmi každej sociálnej skupiny.

Jednou z možností realizácie prevencie pred vznikom sociálno-patologických javov je využívanie vhodných **preventívnych aktivít a stratégií.** V legislatívnom chápaní preventívnu aktivitu, zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách ustanovuje v § 23a ako *„odbornú činnosť zameranú na predchádzanie rizikovému správaniu fyzickej osoby, rodiny alebo komunity a na predchádzanie rizikovým situáciám a na ich prekonanie alebo riešenie.“* Kulifaj (2017) tvrdí, že z praxe niektorých organizácií vychádza, že okrem spomínaného zákona vyššie, preventívne aktivity pokladajú aj ako činnosti definované v zákone č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele. V tomto zákone sa o tom hovorí v *§ 10, odseku 1, písm. b) c) ako opatrenia na predchádzanie vzniku krízových situácií v rodine a zahŕňa organizovanie alebo sprostredkovanie účasti na programoch a aktivitách*

zameraných na predchádzanie sociálno-patologickým javom a sprostredkovanie kultúrnych, záujmových a iných aktivít zameraných na podporu vhodného využívania voľného času.

Cieľom preventívnych aktivít je podľa Pavúka (1997) čo najväčšie eliminovanie, rozsah, vážnosť trestnej činnosti a docielenie pocitu bezpečia a zvyšovanie kvality života človeka, komunít, rovesníckych skupín a spoločnosti ako jedného celku. Preventívne aktivity môžu byť realizované rozličnými metódami a formami, ktoré vychádzajú z cieľa, subjektu prevencie, realizátora preventívnych aktivít jeho možností, skúseností a vytvorených podmienok. Kulifaj (2017) tiež tvrdí, že ciele preventívnych aktivít by mali vychádzať z troch úrovni prevencie a to primárnej, sekundárnej a terciárnej. Cieľom preventívnych aktivít je prevencia pred neprimeranými situáciami vznikajúcimi v rovesníckych skupinách. Cieľom je tiež začlenenie dieťaťa do sociálneho prostredia. Naplnenie cieľa by malo byť cez motiváciu, vzdelávanie a aktivizáciu (bližšie Kulifaj, 2017). Aby boli preventívne aktivity efektívne, mali by spĺňať nasledovné podmienky, ktoré popísal Ihnacík (2013) nasledovne:

- aktivity integrované do výchovno-vzdelávacieho procesu,
- vychádzajú z cieľov prevencie, potrieb a možností školy,
- pri výbere koordinátora prevencie prihliadať na: osobnostné predpoklady, profesijne predpoklady, stotožnenie s cieľmi prevencie,
- nechať na dobrovoľnosti učiteľa, či sa stane koordinátorom prevencie,
- poznávať život detí, ktorých sa prevencia má týkať, budovať si k nim dôveru, diskrétne,
- spolupráca rodiny a školy,
- informovanie detí o pomoci pri problémoch (ibidem, s. 28).

Preventívne aktivity môžu byť realizované cez rôzne metódy, postupy, koncepty a techniky, ktoré môžu byť aplikované cez inú záujmovú činnosť. Rozdiel medzi preventívnou aktivitou a záujmovou činnosťou určuje stanovený cieľ. Pri preventívnej aktivite je cieľ zameraný na prevenciu. Je nám známa východisková situácia jednotlivcov alebo rovesníckej skupiny a v závere vieme vyhodnotiť pôsobenie preventívnej aktivity (bližše Kulifaj, 2017).

Emmerová (2011) upozorňuje na to, že práve škola ako najvýznamnejší výchovno-socializačný činiteľ dáva priestor, v ktorom je **dôležité realizovať preventívne aktivity rôzneho druhu zamerané na oblasť vedomia a konania detí.**

Vyhodnotenie prieskumu

V nasledujúcej časti príspevku vyhodnocujeme odpovede respondentov, ktorých zber prebiehal v mesiacoch za obdobie 3 mesiacov. Prieskum je aktuálne stále aktívny, nakoľko na základe získaných informácií zhodnocujeme konštrukt autorského **preventívneho programu**.

Prieskum je realizovaný cez dotazník, ktorý je distribuovaný online formou. V rámci tvorby dotazníka boli vytvorené otvorené a uzavreté otázky aj kvôli špecifikovaniu sledovaných informácií. Otázky sú vyhodnocované rozdielne. Na vyhodnotenie otvorenej otázky využívame popisnú štatistiku. Vzhľadom k skutočnosti, že danú skutočnosť nie je možné generalizovať, vybrali sme výroky, v ktorých bol použitý opis javu a vytvorili tak databázu s počtom 99 výrokov. Počet respondentov a výrokov je identický. Zúčastnenému respondentovi sme priradili konkrétne číslo, bez prihliadnutia na to, aké množstvo slov využil.

Charakteristika prieskumnej vzorky

Z celkového počtu respondentov (N = 99) sa k posudzovanej otázke vyjadrilo 98 respondentov a 1 sa nevyjadril. Celkový počet všetkých slov vo výrokoch bolo 1296. Priemerný počet slov na jedného respondenta je 1309. Priemerný počet slovies je na jedného respondenta 1,2424 a priemerný počet podstatných mien na jedného respondenta je 4,0808. Najnižší počet slov použil respondent č.70. Najvyšší počet slov použil respondent č. 51.

Graf 1: Respondenti z hľadiska kraja, v ktorom pôsobia

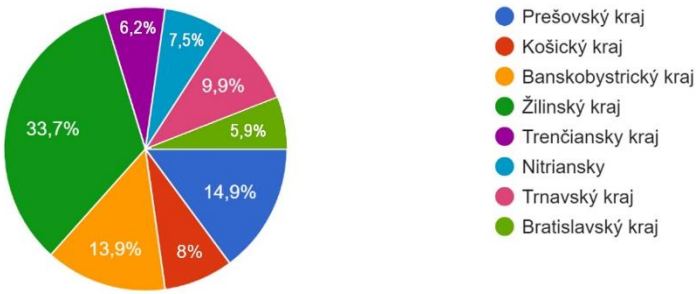

Zdroj: vlastné spracovanie

Do prieskumu boli zapojení respondenti pedagogicky pôsobiaci vo všetkých krajoch Slovenska, čo dokumentujeme v koláčovom grafe. Najvyšší počet výpovedí sme získali od respondentov pôsobiaci v Žilinskom kraji (33,7 %), najnižší počet výpovedí sme získali od respondentov pôsobiacich Bratislavskom kraji (5,9 %).

Graf 2: Pozícia v materskej škole

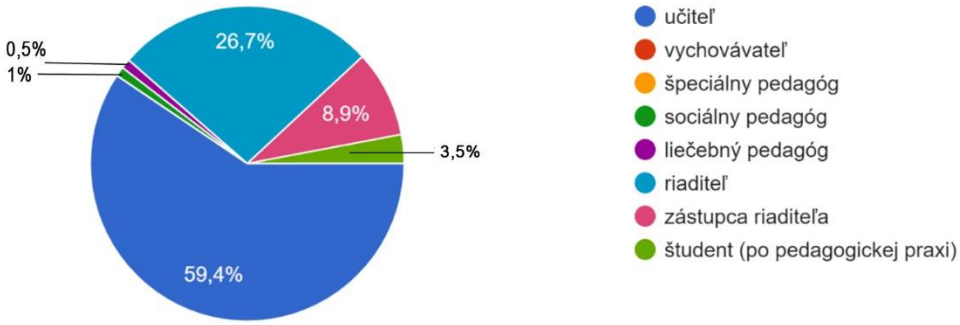

Zdroj: vlastné spracovanie

Zistili sme, že dopytovaní respondenti v materských školách pôsobia na rôznych pozíciách. Z odpovedi sme zistili, že 59,4 % respondentov pôsobí v pozícii učiteľa, 26,7 % v pozícii riaditeľa, 9,9 % ako zástupca riaditeľa, 3 % študent po pedagogickej praxi, 1 % sociálny pedagóg a 1 % liečebný pedagóg.

Parciálna interpretácia výsledkov I.

Zhodnocovali sme otvorenú otázku, kde sme sa respondentov dopytovali, čo rozumejú pod pojmom preventívne aktivity. Na jej vyhodnotenie, čo sa týka dát, sme využili absolútnu a relatívnu početnosť.

Vyhodnocovanie sme rozdelili do troch skupín:

1. cielene zameranie,
2. spolupráca,
3. indikované skupiny.

Tab. 1: Porozumenie pojmu preventívna aktivita z pohľadu respondentov

Kategória	F_i	f_i	Konkrétny výrok
1. skupina: cielené zameranie			
riešenie konfliktov	2	1,98	*riešenia konfliktov (R19), vedieť riešiť konflikty medzi deťmi nenásilnou formou (R88),*
prosociálne správanie	4	3,96	*podľa mňa je dôležité podporovať prosociálne cítenie (R16), vedú ich k správnemu rozhodovaniu, založené na prosociálnom cítení (R3),*
predchádzať nežiadúcemu správaniu	22	21,78	*zamedzíme výskytu nejakých negatívnych javov, vplyvov (R11), predchádzanie nežiaducemu javu či správaniu (R68), zabránenie šírenia nežiaducich vplyvov alebo nežiaduceho správania (R93),*
predchádzanie konkrétnemu problému	14	13,86	*činnosť zameraná na predchádzanie problémov (R62), predchádzaniu problémov v MŠ (R80), zamerane na predchádzanie nejakému problému (R99)*

zdravý životný štýl	10	9,9	*podporujúce správne návyky, správanie, uvedomenie si starostlivosť o zuby, telo (R42), podporujúcich pestovanie zdravých návykov napr. Dental alarm (R51), zamerané na konkrétne problémy, či obezita, alkohol, zdravé a nezdravé jedlá, správanie (R81),*
2. skupina: spolupráca			
vytvorenie kamarátskych vzťahov	15	14,8	*posilňovanie kamarátskych vzťahov (R41), zamerané na kamarátstvo (R59), na vytvorenie kamarátskych vzťahov, na spoluprácu (R75),*
rozvoj empatického správania	4	3,96	*zamerane na empatiu s cieľom odstrániť násilie a šikanu (R12), ohľaduplné správanie sa medzi sebou v kolektíve (R88)*
3. skupina: indikované skupiny			
postihnutie	2	1,98	*prijatie dieťaťa do kolektívu aj so zdravotným problémom (R88), na prijatie dieťaťa so zdravotným znevýhodnením (R59),*
narušenie	4	3,96	*zamerané na odbúranie, zamedzenie, zníženie nejakého deficitu(R58),*

LEGENDA:
F_i – absolútna početnosť
f_i – relatívna početnosť

Parciálna interpretácia výsledkov II.

V nasledujúcej časti vyhodnocujeme päť uzatvorených otázok, ktoré boli zamerané na zisťovanie využívania preventívnych aktivít v materskej škole. Respondenti odpovedali pomocou Likertovej škály možností, ktorá obsahovala pri všetkých uzavretých otázkach nasledovnú stupnicu:

- každodenne,
- viackrát za týždeň (2-3x),
- raz za týždeň,
- sporadicky (1x mesačne),
- nikdy.

Graf 3: Realizácia preventívnych aktivít v MŠ

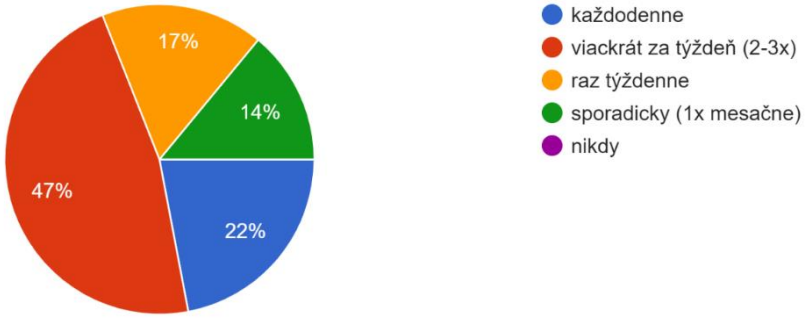

Zdroj: vlastné spracovanie

Na otázku **ako často respondenti realizujú preventívne aktivity s deťmi v materskej škole** sme získali najvyšší počet v rámci položky viackrát za týždeň (47 %) a najnižší počet v rámci položky sporadicky (14 %).

Graf 4: Realizácia preventívnych aktivít zameraných na kamarátstvo

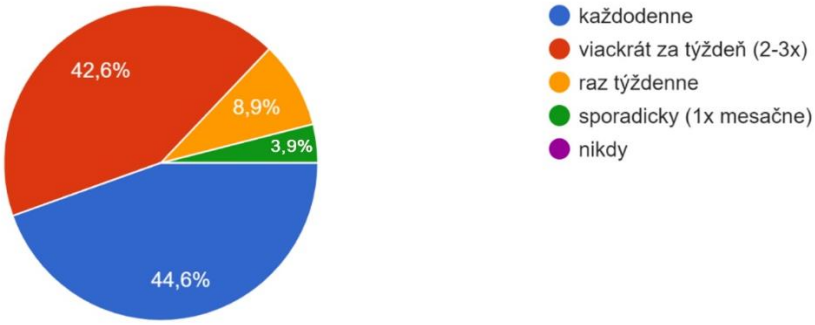

Zdroj: vlastné spracovanie

Na otázku **realizácie preventívnych aktivít zameraných na kamarátstvo** sme získali najvyšší počet v rámci položky každodenne (42,6 %) a najnižší počet v rámci položky sporadicky (3,9 %).

Graf 5: Realizácia preventívnych aktivít zameraných na prijatie dieťaťa so zdravotným znevýhodnením

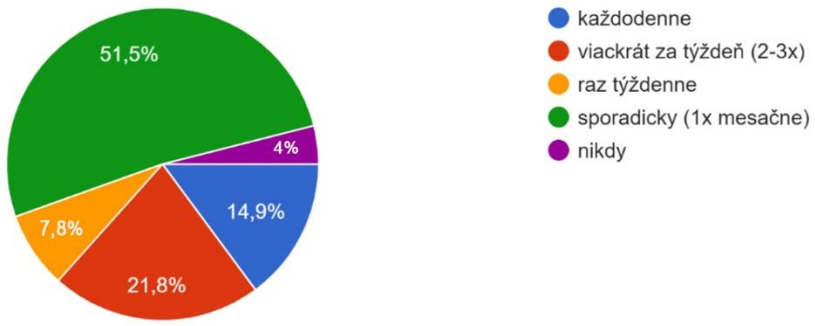

Zdroj: vlastné spracovanie

Na otázku **využívania preventívnych aktivít zameraných na prijatie dieťaťa so zdravotným znevýhodnením** sme získali najvyšší počet v rámci položky sporadicky (51,5 %) a najnižší počet v rámci položky nikdy (4 %).

Graf 6: Realizácia preventívnych aktivít zameraných na znižovanie agresívneho správania

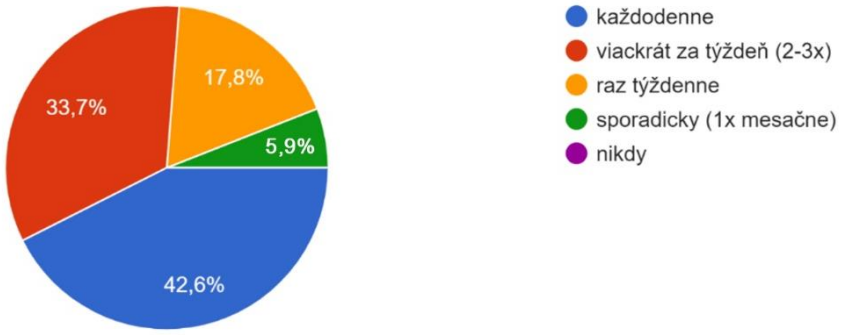

Zdroj: vlastné spracovanie

Preventívne aktivity zamerané na znižovanie agresívneho správania uskutočňuje 33,7 % respondentov viackrát za týždeň.

Graf 7: Realizácia preventívnych aktivít zameraných na riešenie konkrétneho problému

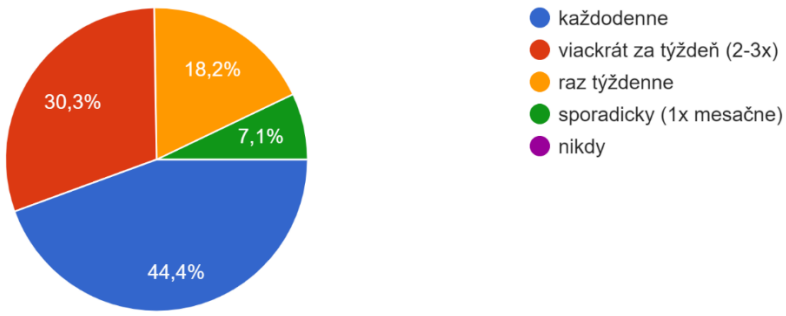

Zdroj: vlastné spracovanie

Preventívne aktivity zamerané na riešenie konkrétneho problému realizuje 30,3 % respondentov viackrát za týždeň.

Záver

Na základe prieskumného zistenia je zrejmé, že preventívne aktivity sú v materských školách realizované každodenne. Prezentovaný prieskum je stále aktuálny a predpokladáme, že získané informácie nebudú slúžiť len na zhodnocovanie konceptu autorského preventívneho programu, ale stanú sa podnetom a výzvou k ďalšiemu skúmaniu prezentovanej problematiky, ktorú považujeme za výsostne aktuálnu.

Bibliografia

EMMEROVÁ, I. 2011. *Aktuálne otázky prevencie problémového správania u žiakov v školskom prostredí.* 1. vyd. Banská Bystrica: PF UMB, 2011. 140 s.

IHNACÍK, J. 2013. *Koordinátor prevencie závislostí a sociálno-patologických javov*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum. 2013. s. 58.

KOVÁČOVÁ, B. 2021. *Inhibičné stratégie pri riešení latentne agresívneho správania detí v období predškolského veku*. 1. vyd. Ružomberok: Katolícka univerzita v Ružomberku. VERBUM - vydavateľstvo KU, 2021. 102 s. ISBN 978-80-561-0851-2.

KULIFAJ, P. 2017. *Preventívne aktivity.* Vyd.: Implementačná agentúra Ministerstva práce sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. 2017.

PAVÚK, A. 1997. *Primárna prevencia drogových závislostí na základných a stredných školách.* Prešov: PU. 99 s.

Preventívna aktivita (§ 23a, Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách) [cit. 16.2.2022] Dostupné na internete: https://knowww.eu/nodes/5fd3583a55f8a1d01140a745

Mgr. Monika Homolová
Katedra predškolskej a elementárnej pedagogiky (interná doktorandka)
Katolícka univerzita v Ružomberku, Pedagogická fakulta
Hrabovská cesta 1, 034 01 Ružomberok
monika.homolova312@edu.ku.sk